

PdF: SP7MP_MTP2 Metodologie 2 (podzim 2011)

Závěrečný projekt

Lucie Ziembová, UČO 252435

Výzkumné téma: Žáci se specifickými poruchami učení

Výzkumný problém: Postoj pedagoga k žákům se specifickými poruchami učení

Výzkumná otázka: Využívá pedagog vhodné možnosti reedukace specifických poruch učení u dětí raného školního věku?

V současné době je trend žáky se speciálními vzdělávacími potřebami integrovat do běžných škol. Někteří učitelé však nemusejí mít dostatečné informace o potřebách těchto žáků. Jako problém vidím především specifické poruchy učení (dále jen SPU), protože žáci se SPU jsou integrováni do běžných škol často, a to je jich pravděpodobně mnohem více, než je uváděno ve statistikách, neboť ne všichni musejí být diagnostikováni. Každý žák se projevuje jinak a u každého žáka se SPU se také jeho porucha projevuje jinak. Je potom důležité, aby učitel tyto projevy rozpoznal, případně poskytl podpůrná opatření či reedukační péči, nejlépe již v raném věku žáka. Cílem výzkumu tedy je zmapovat využívané metody práce s žáky se SPU a možnosti reedukace SPU.

Vedlejší výzkumné otázky:

Mají učitelé běžných ZŠ dostatečné vědomosti o specifických poruchách učení a jejich reedukaci? Kde je získali?

Spolupracují učitelé běžných ZŠ s pedagogicko-psychologickou poradnou (dále jen PPP)?

Mají učitelé běžných ZŠ k dispozici školního speciálního pedagoga?

Mají učitelé běžných ZŠ k dispozici asistenta pedagoga?

Volba výzkumné strategie:

Zvolila jsem metodu kvantitativního výzkumu, neboť jsem se velmi dobře seznámila se SPU v rámci studia na VŠ, dále samostudiem literatury uváděné níže. Bylo tedy možné sestavit dotazník, a ten rozdat učitelům prvního stupně ZŠ. Navíc mým druhým oborem je matematika, tudíž mám blízko k tvorbě statistických tabulek a grafů.

Výzkumné hypotézy:

(V následujících větách je nutno chápat slovo „učitel“ jako ten učitel, který pracuje s žáky se SPU)

H1: Předpokládáme, že všichni učitelé spolupracují s PPP.

H2: Předpokládáme, že 60% žáků se SPU se vzdělává podle IVP.

H3: Předpokládáme, že více než 50% učitelů nemá k dispozici školního speciálního pedagoga.

H4: Předpokládáme, že pouze 30% učitelů má k dispozici asistenta pedagoga.

Koncept: Postoj pedagoga k žákům se specifickými poruchami učení

Konceptualizace: Postoj pedagoga k žákům se SPU vyjadřuje pedagogův subjektivní názor na SPU, jeho přístup k těmto žákům a je prostředkem pro volbu speciálních vzdělávacích metod u těchto žáků.

Operacionalizace:

Indikátor: vědomosti pedagoga

- Způsob vzdělávání
- Aktivita ve vzdělávání

Indikátor: praktické zkušenosti pedagoga

- Ověřené metody
- Ohlasy žáků
- Viditelné výsledky žáků

Metoda sběru dat:

Jako metoda sběru dat je zvolen dotazník. Je tvořen jak uzavřenými otázkami, tak otázkami, u kterých je možnost svou odpověď doplnit či hodnotit formou škály. Dotazník se rozešle do několika škol, kde se vyskytuje dostatek žáků se SPU a které budou ochotny spolupracovat. Dotazník vyplní učitelé prvního stupně běžné ZŠ tak, aby byli dostatečně zastoupeni učitelé všech ročníků prvního stupně ZŠ.

V dotazníku je zahrnuta i otázka, zda se učitel s žáky se SPU vůbec setkává a pro následující výzkum budou použita pouze data učitelů pracujících s žáky se SPU.

Úryvek z dotazníku:

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,
mé jméno je Lucie Ziembová a na Masarykově univerzitě studuji obory Speciální pedagogika na PdF a Učitelství matematiky pro střední školy na PřF. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který je anonymní a který bude sloužit pouze k mému výzkumu na téma Žáci se specifickými poruchami učení.

Prosím, vyplňte:

1. Jak dlouho učíte na 1. stupni ZŠ?

- a) do 5 let
- b) 5 – 10 let
- c) 10 – 15 let
- d) 15 – 20 let
- e) více než 20 let

2. Učíte v některé třídě žáka se specifickou poruchou učení (SPU)?

- a) Ne
- b) Ano

Pokud jste na otázku odpověděli NE, vyplňte prosím pouze otázky č.8 a č.9.

3. Jsou žáci se SPU, které učíte, vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP)?

- a) Ano, všichni
- b) Někteří ano, někteří ne
- c) Ne

4. Spolupracujete s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP)?

- a) Ano
- b) Ne

5. Kdy volíte spolupráci s PPP?

- a) Při zpracování IVP žáka
- b) Při výchovných a vzdělávacích problémech žáka se SPU
- c) Při zájmu o sebevzdělávání
- d) Z jiného důvodu – jakého?

.....
.....
.....

6. Myslíte si, že s žáky se SPU pracujete dostatečně a využíváte vhodné metody?

- a) Ano, mám dostatek informací a zkušeností s těmito žáky
- b) Ano, ale stále se vzdělávám a nechám si poradit od zkušenějších nebo PPP
- c) Ne, nevím, jak s žáky pracovat, ale ocenil/a bych nějaký kurz nebo rady
- d) Myslím, že není třeba speciálních metod

7. Máte k dispozici asistenta pedagoga?

- a) Ne – uvítal/a byste ho?
ano – ne (zakroužkujte)
- b) Ano – v čem Vám pomáhá?

.....
.....
.....

8. Máte k dispozici školního speciálního pedagoga?

- a) Ne – uvítal/a byste ho?
ano – ne (zakroužkujte)
- b) Ano – jak často s žáky se SPU pracuje v čem spočívá jeho práce?

.....
.....
.....

9. Jakým způsobem probíhá reedukace u žáků se SPU, které učíte?

- a) Ambulantní péče PPP
- b) Individuální přístup v hodinách
- c) Dys-kroužky
- d) Jiným způsobem – jakým?

.....
.....

10. Jaké možnosti reedukace v běžné hodině využíváte u žáků se SPU?

- a) Žák je vzděláván dle IVP
- b) Žák sedí u katedry učitele
- c) Toleruji pomalé pracovní tempo
- d) Dávám přednost ústnímu zkoušení před písemným
- e) Motivuji žáky
- f) Využívám didaktických her

g) Využívám speciálních pomůcek – jakých?

.....
.....
.....

h) Využívám jiných možností reedukace – jakých?

.....
.....
.....

11. Myslíte si, že jste dostatečně obeznámen/a s možnostmi reedukace SPU?

Zakroužkujte.

ano - spíše ano - spíše ne – ne

12. Kde jste získala vědomosti o možnostech reedukace?

- a) Na VŠ
- b) Samostudiem – odborná literatura, odborné internetové články
- c) Absolvováním kurzu, přednášky
- d) Jinde – kde?

.....
.....

13. Jaká metoda práce s žáky se SPU se Vám nejvíce osvědčila? Uveďte i více metod.

Uveďte konkrétní pomůcky.

.....
.....
.....
.....
.....

Možné problémy při realizaci výzkumu:

Zamyslím-li se nad problémy, které by mě mohly během mého výzkumu potkat, není jich mnoho. Neboť většina škol, tedy učitelů, se teď potýká s trendem integrace. Jistě by nikoho nepřekvapilo, že se mu tedy do rukou dostal můj dotazník. Bude tedy jen na učitelích, jestli si najdou čas tento dotazník vyplnit a odeslat zpátky.

S čím se ale, naštěstí méně často, setkáváme, je názor některých učitelů, že vzdělávat žáky se SPU jinými metodami není až tak nutné, že se přece vždycky všichni žáci vzdělávali stejným způsobem, proč jim poskytovat nějaké úlevy. Některým učitelům dokonce může vadit

se dále sebevzdělávat v problematice SPU, některým může chybět volný čas. Ale to vše ovšem budou muset překousnout, neboť volba speciálních metod je v těchto případech více než vhodná. Hlavně na prvním stupni ZŠ.

Při vyplňování dotazníků by učitelé neměli mít větší problémy, otázky jsou kladeny jasně a stručně. Při otevřených otázkách se může stát, že na něco zapomenou, a já se tak ochudím o získaná data. Ovšem může to taky znamenat, že danou metodu/formu prostě nevyužívají dostatečně, aby si na ni vzpomněli. Učitelé také mohou do dotazníků napsat veškeré informace, které ví teoreticky, bohužel je v praxi nedokážou využít. S tím už ale my pouze pomocí dotazníku nic neuděláme. Zde by bylo nutné výzkum doplnit například o dlouhodobé pozorování, např. v rámci praxe – náslechů.

Seznam literatury:

BARTOŇOVÁ, M. (ed.): *Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměření na edukaci žáků se specifickými poruchami učení*. Brno: MSD, 2005. ISBN: 80-86633-38-1.

BARTOŇOVÁ, M. *Edukace žáků s SPU*. In VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní pedagogika*. MU. Brno. 23003 ISBN 80-86633-07-1.

BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení I. Vymezení současné problematiky*. Brno: MU PdF. 2004

BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení II. Reeducace specifických poruch učení*. Brno: MU, 2005. ISBN 80-210-3613-3. (aktualizováno v roce 2007)

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. (eds.) *Přístupy ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základní škole. Sborník z konference s mezinárodní účastí*. Brno: Paido, 2007. ISBN: 978-80-7315-150-8.

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. ISBN: 978-80-7315-140-9.

BLAŽKOVÁ, R. a kol. *Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-89-3.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Reeducace specifických poruch učení u dětí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-474-8.

KREIBICHOVÁ, D. *Náprava dyslexie, dysgrafie a dysortografie ve vyučovacím procesu na nižším stupni základní školy*. Metod. materiál. Plzeň Pedagogické centrum 1993

MATĚJČEK, Z. *Dyslexie. Specifické poruchy učení*. Jinočany: H&H, 1995. ISBN: 80-85787-27-X.

- POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 1998
- POKORNÁ, V. *Jak poznáme sklony dítěte k dyslexii, dysgrafii dyskalkulii*. Praha: Fortuna, 1994.
- POKORNÁ, V. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073678173.
- SINDELAROVÁ, B. *Předcházíme poruchám učení*. Praha Portál 1996.
- SMUTNÝ, R., ŠAFROVÁ, A. *Využití výpočetní techniky při reedukaci specifických poruch učení*. Brno: Paido, 1998
- SOVÁK, M. *Metodika psaní leváků*. Praha: SPN, 1984
- TŘESOHLAVÁ, Z., ČERNÁ, M., KŇOURKOVÁ, M. *Dříve než půjde do školy*. Praha: Avicenum, 1990
- ZELINKOVÁ, O. *Dyslexie v předškolním věku*. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-321-5.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Portál Praha 2001. ISBN 80-7178-544-X